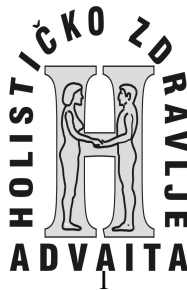


КИРИЈАКОС МАРКИДЕС

# СВЕТА ГОРА

У потрази за православном духовношћу



Наслов изворника: Mountin of Silence – In Searech for Ortdoh  
Spirituality

Соруригит за изворник © Кириаакос Ц. Маркидес, 2001.

Соруригит за српски језик © АДВАИТА Србија

Сва права придржана. Није дозвољено репродуковање ни једног дела ове књиге, ни једним средством, механичким нити електроничким, укључујући фотокопирање и скенирање, без писмене сагласности носиоца © права.

БИБЛИОТЕКА: ДУХОВНОСТ  
КЊИГА: 11, ИЗДАЊЕ 1.  
ПРЕВОД И ОБРАДА: АДВАИТА  
ИЗДАВАЧ: АДВАИТА  
ЗА ИЗДАВАЧА: МИЛЕ МАЛЕШЕВИЋ  
КОРИЦА: АДВАИТА  
ТИСАК/ШТАМПА: ИЗВОР, БЕОГРАД  
ТИРАЖ: 300 ПРИМЕРАКА  
САРАЈАЕВО, БЕОГРАД: 2020.

ISBN: 978-86-89559-22-55  
ПЛАСМАН: Е-ПОРУКА: **advaita @bih.net.ba**  
ТЕЛ.: ++**387 66 24 68 81**; ВИБЕР, ВОТСАП; ++ **381 61 18 61 398**;  
Црна Гора: (++382) (0) 69 518 847  
Хрватска: (+ + 385) (0) 98 232 47  
Македонија: (++389) (0) 78 201 862  
СКАЈП: advita.mile2

WEB: [www.i-m.mx/advaita/advaita/about.html](http://www.i-m.mx/advaita/advaita/about.html)

КИРИЈАКОС МАРКИДЕС  
СВЕТА ГОРА

У потрази за православном духовношћу

Књига која осветљава најдубље темеље Православља и након које ништа неће моћи остати исто. Унутарњи портрет духовности Свете Горе, дискретно и скоро неприметно осветљен светлом савремености из угла научне социологије. У потпуности је у складу са званичном Црквом и њеном доктрином. Књига о истрајности на исправном путу која доноси срећу. Ово би могла бити за Православље најзначајнији допринос после Светог Саве. Потенцијал за сједињење народа унутар себе и са Господом. За повратак Богу, Вери и Цркви.

За свештенство, вернике како православне тако и све друге, за трагоце, за свакога ко жели разумети и дати свој допринос неопходном и неминовном препороду....

---

Хришћанство, како ми је једном рекао један католички бискуп, има два плућна крила. Једно је западно, тј. рационално и филозофско, а друго источно, тј. мистично и онострано. За правилно дисање су нам потребна оба крила.

Данас, каква год да нам је лична религијска склоност, морамо реинтегрисати рационално са интуитивним, научно с мистичним, ради нашег колективног физичког и духовног спасења.

Из садржаја књиге



# Садржај

<b>ПРЕДГОВОР ИЗДАВАЧА.....</b>	<b>11</b>
<b>1. УВОД.....</b>	<b>15</b>
Лични развој аутора – од верника ка агностику.....	15
Излазак из агностицизма.....	16
Сусрет са једним мистиком са Кипра и нове спознаје.....	17
Западњаци прикривају заинтересованост за духовно.....	19
Увиђање заблуда.....	19
Позив на Атос.....	20
Почетни кораци у истраживању.....	22
Шта Света Гора може понудити. Три начина спознаје.....	23
<b>2. СТАРЦИ И СВЕЦИ .....</b>	<b>26</b>
Старац Паисиос.....	26
Прича о исцељењу рака.....	26
Стање Теозе или сједињења с Богом.....	27
О првом сусрету са оцем Максимосом.....	27
Значај светогорске мистичне традиције.....	29
Дипломатске вештине су очувале независност Атоса.....	29
Отац Максимос са Свете Горе прелази на Кипар.....	31
О Кипру.....	33
Кратка повест Кипра.....	34
Иконе које су „проплакале“.....	35
Разговор с противником монаштва.....	36
Ауторови аргументи у прилог монаштву.....	37
О регрутовању нових монаха.....	38
Маркидес у манастиру Панагиа.....	39
Како је отац Максимос доспео на Кипар.....	41
Рутина манастирског живота.....	44
<b>3. ПРЕОБРАЖАЈИ.....</b>	<b>46</b>
Противник монаштва разговара с Максимосом.....	46
О случајевима монашења мимо воље родитеља.....	46
Шта је монаштво.....	49
Тумачење Еванђеља.....	52
Утемељење монаштва.....	54
Зашто постати монах.....	58
Свакој особи Бог додељује специфичан задатак.....	60

Лекар као монашки испушеник .....	61
Манастирске рутине .....	63
<b>4. СПОЗНАЈА БОГА .....</b>	<b>64</b>
Бог воли да Га истражујемо .....	65
Методологија истраживања о постојању Бога .....	65
Бог се спознаје срцем .....	67
„Религиозни идеолози.“ Филозофска потрага за Богом.....	67
Од идеје Бога ка доживљају Бога .....	68
У сржи односа са Богом је Љубав .....	70
Само читање Библије није довољно .....	71
У манастиру Св. Ане .....	73
Однос оца Максимоса према политици.....	75
<b>5. БОЛЕСТИ СРЦА .....</b>	<b>78</b>
Прва болест – незнање.....	78
Друга болест – заборавност .....	80
О Исусовој молитви. Књига „Путовање ходочасника“ .....	83
Трећа болест – отврдлост .....	84
Пример Старца Паисиоса.....	85
Аскеза и стрпљење.....	86
Пример – Виктор Франкл.....	87
И лоша и добра искуства су прилика за откривање Бога .....	88
Маркидес је поређења правио само у себи, не помињући то .....	88
Четврта болест – слепило и контаминација .....	89
Искушења и стрпљење .....	89
Како се поздрављају монаси.....	90
Старац Паисиос и обесни младићи .....	91
Лоше мисли .....	91
Пета болест – несмотреност.....	91
Уклањање страха од смрти .....	92
Све болести срца су повезане .....	92
Европски посетиоци у манастиру.....	93
<b>6. ИКОНЕ И ИДОЛИ .....</b>	<b>95</b>
Од времена првих пустињака преко времена туризма.....	95
Духовна обнова манастира под оцем Максимосом.....	96
„Случајност“ иконе Христа Свевладара.....	98
О иконама и идолопоклонству .....	99
Иконе су само помоћ у раним фазама.....	105
<b>7. ЗНАЦИ И ЧУДА.....</b>	<b>108</b>
„Чуда“ око Старца Паисиоса .....	109
Непрестана молитва.....	109

Целоноћно бдење са Паисиосом; Светиљка која се њише.....	112
Први сусрет оца Максимоса и Старца Паисиоса.....	113
Указање светаца.....	115
Визије светаца нису халуцинације.....	116
Рано Хришћанство је јачало кроз указивање светаца људима....	117
Старац Паисиос и Св. Лукинијан.....	118
Пламен Божје љубави.....	119
Необјашњива појава мириса.....	119
Пророчанство Старца Арсениоса.....	120
Предодређеност.....	121
Из младости Старца Паисиоса.....	121
Однос Старца Паисиоса и дивљих животиња.....	124
Билокација, спашавање људи, разговор на непознатом језику...	125
Паисиос је сахрањен у женском манастиру.....	126
<b>8. АНЂЕЛИ И ДЕМОНИ .....</b>	<b>127</b>
Из младости оца Максимоса.....	127
На путу за село Ланиу. Из повести Кипра.....	129
На месту где је некад био манастир.....	130
О оцу Порфириосу.....	132
Демон је напао једног монаха.....	132
Демони су стварни.....	134
„Њујорк Тајмс“ пише о „Баволу“ у Француској.....	135
Како препознати енергију зла.....	136
Места упијају лошу и добру енергију.....	137
Зашто нас демони нападају?.....	139
О сатанистима.....	140
О лажним свецима и чудотворцима.....	142
Свечи су смерни и скромни.....	143
Нема брзог решења.....	144
О анђелима чуварима.....	145
Моћ Крста и истеривање демона.....	147
Анђеоски редови и место монаха у поретку.....	148
Ко тебе каменом ти њега хлебом.....	149
<b>9. НЕВИДЉИВИ НАМЕТНИЦИ.....</b>	<b>152</b>
Црква је и место мира и бојиште.....	153
<b>О ЛОГИЗМИМА .....</b>	<b>155</b>
Како настају логизми.....	159
Ауторово присећање на расправу о митовима.....	160
Како препознавати и превазилазити логизме?.....	162
Стадији развоја логизама.....	163

Први стадиј – напад .....	163
Свакоме је потребно вођство искусног духовника.....	165
Други стадиј – интеракција.....	166
Трећи стадиј – пристанак .....	167
Мисао није исто што и дело.....	168
Четврти стадиј – заробљеништво .....	169
Пети стадиј – страст или опсесија.....	169
<b>10. СТРАТЕГИЈЕ ВЕЗАНЕ ЗА ЛОГИЗМЕ.....</b>	<b>171</b>
Зависници од дроге у манастиру.....	171
Изградња лечилишта за зависнике.....	172
Блокирање логизама .....	174
Методе борбе.....	175
Равнодушност.....	175
Активно супротстављање .....	176
Игра – преусмеравање пажње.....	177
Физички рад и активност .....	177
Молитва и аскеза.....	179
Духовна пракса није алтернатива разуму.....	180
Осетљивост Старца Паисиоса .....	181
Читање духовно надахнутих дела .....	182
Свети ритуали .....	182
Користи од негативних логизама .....	183
Ослобађање од негативних логизама.....	183
О срцу и јаству. О подсвести.....	185
Како се носити са искушењима .....	185
Сећање на једну Толстојеву причу.....	187
<b>11. БЕГ ИЗ ПАКЛА .....</b>	<b>189</b>
Благовести .....	189
Свештеник алкохоличар који се молио за преминуле .....	195
О Старцу Ефраиму и његовом мучеништву.....	196
Истрајност и величина светаца. Духовна стварност или .....	199
Дилеме у вези са етосом Свете Горе.....	200
Да ли су описане визије стварне или су халуцинације .....	200
Молитве за преминуле .....	202
Шта је пакао .....	203
Истините визије и делузије.....	204
<b>12. СТРАСТ ПРЕМА ПРАВДИ .....</b>	<b>210</b>
О Старцу Порфириосу.....	211
Анегдоте о Старцу Порфириосу.....	212
Однос старешина – ученик .....	215
Посета Старцу Атанасиосу .....	217



Религија и политика.....	219
Исуса не тумачити по земаљским критеријима.....	220
Божанска правда .....	224
Блаженства .....	225
И искушења су једна врста Божје милости.....	226
Св. Исак Сиријац о милостивости.....	229
<b>13. ДУХОВНИ ЗАКОНИ.....</b>	<b>230</b>
Пустинјачка уточишта.....	230
Широко значење речи „искушење“ .....	230
Узроци патње.....	232
Закон узрока и последице .....	232
Закони духовног раста. Недовољно напора.....	232
Закон преузимања терета дугих (анадохе).....	234
Бог се укаже кад поклекнеш.....	235
Деловање злих духова .....	236
Преображај Давида, осуђеника ма смрт.....	239
Шта је Божја воља .....	240
<b>14. НЕПРЕКИДНА МОЛИТВА.....</b>	<b>243</b>
Монаси немају магичне формуле. Једини пут – пут Цркве.....	243
Људи су разних духовних узраста. Духовност и скромност.....	244
Грех је удаљавање од Бога.....	245
О молитви.....	246
Кратка епизода неспоразума између аутора и о. Максимоса.....	250
Моћ молитве.....	251
Повезаност молитве и срца. Пример Св. Силуана.....	254
Криза преображаја.....	260
Ава Доротеј о скромности.....	262
<b>15. ТРОСЛОЈНИ ПУТ .....</b>	<b>264</b>
Повратак у САД, сређивање утисака и ширење спознаје.....	264
Конференц.: Модерна наука и древна учења.....	265
Нестворена светлост – Искуства Стараца .....	268
Старац Паисиос.....	268
Уметник Стрелцов или јеромонах Арсеније.....	269
Коначно одредиште душе .....	271
Излагање проф. Рознера.....	272
Ставови науке и теологије Запада.....	273
Утицај Римског царства на развој Хришћанства .....	274
Западно и Источно Хришћанство .....	276
Мартин Лутер – протестантизам.....	277

<b>16. ХВАЛОСПЕВ МИРУ .....</b>	<b>279</b>
Прослава Нове године .....	282
<b>17. СВЕТА ГОРА.....</b>	<b>287</b>
Увиди у повест. Солун. ....	287
Сукоб између схоластичара и светогорске школе.....	288
Путовање на Атос .....	292
Папина изјава извињења. Раскол, крсташи, Турци. ....	293
Поново на Светој Гори .....	296
<b>ПОЈМОВНИК.....</b>	<b>300</b>
<b>ЛИТЕРАТУРА .....</b>	<b>303</b>
<b>ИЗДАВАЧКИ ДОДАТАК .....</b>	<b>308</b>
<b>„СВЕТА ГОРА“ У СВЕТЛУ ХОЛИЗМА.....</b>	<b>308</b>
Уводна напомена .....	308
Друштвени утицај књиге „Света Гора“.....	308
Архиепископ Јован о енергијама и о Палами.....	309
О енергијама психе из угла савремене науке.....	310
Динамика Универзума у филоз. Истока (јин-јанг, адваита).....	312
Три чиниоца живота: Бити, Имати, Чинити (БИЧ) .....	313
Холографски модел Универзума (и свега).....	314
Психа, енергија и маса .....	315
Спектар свести .....	315
Хомеопатија као трансперсонална психологија .....	318
„Света Гора“, духовност и хомеопатија .....	320
Хомеопатија и моћ.....	321
Хомеопатија и Црква.....	325
Светла наде.....	325
<b>ПОЈМОВНИК ДУХОВНО-ЦРКВЕНИ .....</b>	<b>328</b>

# Предговор издавача

Ово је пета по реду књига уваженог професора социологије са америчког универзитета, иначе православног кипарског Грка, а четврта у АДВАИТА издању. Прве три књигу су трилогија о чудесном духовном свету једног исцелитеља са Кипра и моћима и мудростима, а четврта – Јашући лава (Riding with the Lion) је својеврсна припрема за ову књигу и у сажетом облику је њен садржај пренесен на почетку ове књиге. Неком другом приликом, ћемо објавити и ту књигу, у пуном или скраћеном облику, као и преостале две: Дарови пустиње и Унутрашња река. Проф. Маркидес је са позиције православног одраслог у култури у којој су постављани темељи Хришћанства, школован унутар савремене социолошке науке, у којој је доспео до највиших висина универзитетског професора и академика и стекао несумњиво признање као истраживач и писац, извршио снажан утицај на научну и ширу јавност Запада. Он Православљем Западу доноси оно што је Јогананда донео кроз јогу и тако подигао углед и утицај културе Индије.

Маркидес доноси и луцидне и темељне увиде у стање хришћанско-православне духовности из којих се назире могућност и неопходност преображаја. Поред повратка извору (Исусу) такав приступ би омогућио и приближавање другим духовним традицијама и једном новом искорак у науци и филозофији познатом као „интегративна теорија“ или „интегративна филозофија“.

Ова ће књига увелико помоћи да се сагледају неке темељне девијације религијске праксе, како Западне цркве, тако и Православне, а које омогућавају политичарима да злоупотребљавају религију у сврху своје манипулације народом. Наравно, утицаја политике је било увек, а највише су утицали они најмоћнији, посебно римски императори. Књига на концизан начин дотиче и духовне, повесне и друштвене теме и тако осветљава неке основе црквеног раскола и поделе Цркве на Западну и Источну. Разумевање тих тема ствара основу за поновно приближавање, о чему се већ дуго времена воде разговори између те две Цркве. Отварањем ових тема у светлу савремености приближавање па чак и разрешење раскола чини лакшим и вероватнијим.

Обзиром да се у нашем Удружењу за целовито здравље већ деценијама бавимо темама које су блиске овој проблематици сматрали

смо да можемо дати свој допринос додатном расветљавању, што смо и учинили у оквиру Издавачког додатка, који снажно подупире књигу. Наравно, више је то сажета најавна неких тема, него детаљна разрада, која није могућа на скученом простору. Сличне Предговоре издавача и Издавачке додатке сам писао и за друге књиге, па и за једну Маркидесову – Ватра у Срцу, где сам најавио изразу посебне књиге о духовним темама, које је Маркидес покренуо. И овога пута позивам све оне, који желе дати свој допринос, да нам се јаве. Сви објављени текстови ће бити валоризовани према договору.

Из „стратешких“ разлога аутор није излазио из оквира „црквене доктрине“, а ни ми као издавач нисмо то чинили како онима који сију и шире страх од другачијег и од промене не бисмо давали аргументе.

Књигу смо уредили у Адваита стилу, а ради боље прегледности и читљивости. Поред наслова поглавља додали смо и поднаслове које смо организовали по хијерархији. Како је књига настала кроз разговор аутора и главног протагонисте, оца Максимоса, који је данас митрополит кипарског Лимасола – Атхансиос, изворна књига није организована потуно кохерентно да би поднаслови покривали искључиво тему означену у поднаслову, па то читалац треба узети у обзир. Много суптилних и важних тема нису поменуте у поднасловима. Понекад су важне теме, вероватно намерно, остале неистакнуте, тако да пажљивим и можда и виšekратним читањем читалац ће доћи до великих истина и спознаја. Посебно се може охрабрити на отварање сопственог ума према искораку ка другим учењима и схватању да је један Бог стварао цели свет и, у неку сврху, све културе и да „не држи сва јаја у истој корпи“. На суптилан начин је овакав став изрекао и наш архиепископ Јован, осврт на чији смо говор на Православном богословском факултету Универзитета у Београду приказали у оквиру Издавачког додатка. Његови су ставови у потпном сагласју са ставом из ове књиге. Као и проф. Маркидес и он наводи речи Св. Василија Великог: Хришћанин је као пчела, са сваког цвета узима оно што је најбоље.

Господе Исусе, Сине Божји, помилуј нас грешне.

Миле Малешевић, главни и одговорни уредник

Проф. др. Киријакос Маркидес

# СВЕТА ГОРА



# 1.

## УВОД

### **Лични развој аутора – од верника ка агностику**

Када сам раних шездесетих година дошао у Америку ради стицања вишег образовања, у себи сам носио наивну веру у хришћанску религију, цркву и Бога својих предака. То је била вера коју сам узимао здраво за готово, утемељена на одрастању у изолованим и хомогеним оквири-ма Источног Православља, доминантне религије на Кипру. Космополитизам и мултикултуралност Америке, где је религија избор, а не судбина, развејали су ту моју једноставну сигурност у вези са вером. Након десет година проучавања социологије, из верника сам се претворио у агностика. Закључио сам, попут већине својих колега, да је религију, на крају крајева, створило друштво. Сматрао сам за непобитну чињеницу да је друштво створило богове, а не обратно; друштво је створило религију која му је требала ради опстанка. У најгорем случају, религија је чувала класне неједнакости тиме што је пажњу људи скретала са стварног света неправде и притисака на измишљено спасење и „награду на небесима.“ У најбољем случају, помагала је људима да излазе на крај с личним трагедијама – корисна колективна илузија за одржавање друштвеног реда и стабилности. Према томе, кад верници било које вере клекну у почаст својим божанствима, они нису ни свесни да тако обожавају сопствено друштвено уређење. То је био моћан, неодржив увид који је потицао из пера највећих умова модерне друштвене филозофије и социологије.

До времена кад сам завршио студије, већ сам усвојио тај, у оквиру модерне академске културе доминантан, мада неизречен светоназор: религија, а нарочито традиционална, која подразумева веру Бога као личности, је ствар прошлости, заостатак средњовековне мисли која се налази на путу неизбежне пропасти.

Нисам био баш весело агностик. Првобитна разматрања ниhiлистичке теологије „смрти Бога“ су ми била врло мучна – „Ако нема Бога, онда су све могућности отворене.“ Међутим, интелектуални универзум у

ком сам се обрео није нудио неку другу алтернативу. Озбиљан научник није могао веровати у недоказиве идеје о оностраном, о духовима, анђелима и ђаволима, и томе слично. То су била веровања људи пре доба писмености, и веровања мојих драгих и скромних тетака које су остале на Кипру. За светског човека од пера, социолога, једини стварни свет је био свет чврстих чињеница, конкретног физичког универзума и уобичајене свести. Свака идеја о оностраном је представљала фантазије, делузије, „обична веровања.“

Све везе с религијом своје младости су биле чисто културолошке. Остале су као резултат естетског дивљења појањима и литургијама, што је било учвршћено у мојој свести од најранијег детињства. Религија ми је постала само питање личног идентитета. И даље сам о себи мислио као о православном Грку, али секуларном православном Грку, исто као што је секуларни Јеврејин и даље Јеврејин, а секуларни Арапин и даље Арапин. Стога би, у мој фази агностика, однос с хришћанским свештеницима и пустињацима, што је тема ове књиге, био немогућ. Ум ми није био отворен за могућност да можда постоји ваљаност и мудрост изван параметара рационалне академске културе. У најбољем случају, у тој фази агностика сам такве људе сматрао тек живим музејима неког давно прошлог доба. У најгорем, живеће монаха и пустињака бих објашњавао психопатолошким изразима, одбацујући читав феномен монаштва као облик бега од стварности, који нема никаквог значаја у постмодерном добу. Постојање Стараца који, управо због свог пустињачког, тихог постојања испуњеног личним борбама и духовном праксом, стичу стварну духовну мудрост, ми је у то време било незамисливо.

### **Излазак из агностицизма**

Међутим, Провиђење делује на недокучиве начине. Са супругом Емилијом сам године 1972. стигао на универзитет у Мејну, да отпочнем каријеру као асистент социологије, и то је представљало почетак мог ослобађања од научног материјализма и агностицизма. То „ослобађање“ је кренуло од утицаја колеге који ми је представио мисао Истока и јогинске традиције Индије. Поред контроверзних књига Карлоса Каста-



неде и списа Алена Вотса, Хелене Блавацки, Рудолфа Штајнера и Георгија Гурђијева<sup>1</sup>, дела индијских мудраца попут Јогананде и Кришнамуртија су постала део моје духовне хране током више година. Исти тај колега ме је упознао и с трансценденталном медитацијом, коју је у Америку донео Махариши Махеш Јоги<sup>2</sup> током бурних шездесетих, и ја сам одушевљено практиковао ТМ дуже од седам година, тражећи „космичку свест“ и дубоко опуштање.

Медитација, читање књига о источњачким религијама и научни радови, попут дела Фритјофа Капре<sup>3</sup> и других о вези између модерне науке и мистицизма су постепено довели до тога да изађем из стања неверовања. Постајало ми је све јасније да су световне претпоставке о стварности, доминантне током мог универзитетског школовања, уствари величанствена заблуда материјализма која је западњачку мисао завела на странпутицу и држи је учахуреном током последњих три стотине година. То је веома деструктивна заблуда која је гомиле осетљивих западњачких интелектуалаца бацала у egzистенцијални очај, а у неким случајевима чак и водила до самоубиства или лудила. Увиђање лажности научног материјализма је имало невероватно ослобађајући učinак на мој ум.

### **Сусрет са једним мистиком са Кипра и нове спознаје**

Најзначајнија епизода у животу која ме је ослободила и последњих остатака агностицизма је био сусрет с величанственим исцелитељем и мистиком познатим на Кипру као Даскалос, што на грчком значи „Учитељ“, 66-огодишњи видовњак и учитељ езотерије с којим сам се упознао током боравка на Кипру 1979. Тај живахни западњачки „шаман“ је представљао тако радикалан изазов мом академском погледу на свет да сам оставио на страну пројекат из социологије на ком сам радио, како бих могао проучавати њега и његов круг ученика. Наредних 10 година

---

<sup>1</sup> Писци и мистици XX века, често (очекивано) преиспитивани и оспоравани, али у сваком случају веома утицајни и проучавани. Прим.прев.

<sup>2</sup> Махариши Махеш Јоги (1918.–2008.) индијски гуру (учитељ) који је развио технику трансценденталне медитације (ТМ). 60-тих и 70-тих година XX века је постао планетарно познат као гуру славних личности. Прим.прев.

<sup>3</sup> Fritjof Capra (1939 - ) амерички физичар, системски теоретичар и еколог, аустријског порекла. Објавио је бројне књиге из области популарне науке, од којих су многе постали бестселери. Прим.прев.

сам спроводио теренска истраживања и писао о необичном свету тог исцелитељ и његових ученика. То је био свет чуда, извантелесних путовања, астралних феномена свих врста егзорцизама, невероватних исцељујућих подухвата које је било немогуће објаснити конвенционалном логиком. Како рационално објаснити исцељење парализоване жене коју су специјалисти и са Кипра и Грчке прогласили неизлечивом? Исцељење се одиграло пред мојим очима и извео га је Учитељ, тако што је благо ударао по леђима око пола сата. Нови рендгенски снимак, направљен одмах након интервенције, показао је сасвим нормалну кичму, у поређењу са снимком начињеним седмицу дана пре тога, на ком се видела искривљена и оштећена кичма. Или, како објаснити како је овај исцелитељ прецизно поставио дијагнозу жени из Њујорка само тако што је затворених очију додирнуо њену фотографију, а сви њени леџници нису били у стању пронаћи шта није било како треба? Такви феномени су се рутински догађали током мог десетогодишњег теренског посматрања тих исцелитеља и мистика. Потом сам видео да су истраживачи у другим деловима света извештавали о сличним искуствима и опсервацијама. Сусрети са антрополозима, попут М. Хернера из Нове школе за друштвена истраживања, који је проучавао шамане и сведочио сличним феноменима, ми је појачало поуздање у то да моје теренске опсервације нису само моје личне делузије<sup>4</sup>.

На темељу сопствених истраживања спроведених са Учитељем и његовим блиским сарадницима, дошао сам до закључка да људска бића у себи носе успаване способности које превазилазе уобичајених пет чула, и да људска психа није ограничена на мозак. Надаље, дошао сам до спознаје о могућности постојања стадија свесности који се шире изван рационалног стадија. Схватио сам да постоје трансрационални стадији свести о којима су мистици свих традиција говорили кроз повест, и да је оно што називамо смрћу ништа више до други почетак, прелаз на другу разину живљења и постојања. Кипарски мистици су подучавали добро разрађен „Христоцентрични“ систем мистичне филозофије који се уклопио у моје рационалистичко предубеђење и образовање, али који ми је такође отворио ум пред могућношћу постојања других светова, далеко изван света грубе материје и обичне рационалне свести. Чинило

---

<sup>4</sup> Majkl (Michael) Harner, *The Way of the Shaman* (Пут шамана) (Њујорк: Бантам, 1982.). Прим.ауг.

ми је задовољство откривати такву духовну космологију, која је поникла у оквиру моје сопствене културне традиције.

### **Западњаци прикривају заинтересованост за духовно**

Интересовање које су побудиле моје књиге о кипарским мистицима ми је пружио додатну подршку за ново разумевање стварности. Све откако је издата трилогија о мојим десетогодишњим авантурама, велики број људи из целог света ме је контактирао да ми се повери како су и они лично живели у необичном свету, па и свету кипарских исцелитеља и мистика које сам описао у књигама. На тај начин сам постепено увидео да велики број људи, како у Сједињеним Америчким Државама, тако и другде, живи двоструким животом. Живе своје обичне, свакодневне животе док проживљавају мистична искуства која се не усуђују објавити из страха да ће их окарактерисати као ментално оболеле. Такве људе, одмах да додам, можемо пронаћи у свим слојевима друштва, укључујући и академске заједнице, као што су бихевиористички психолози, социолози, физичари и биолози. Био сам запањен открићем да постоји читава једна паракултура коју многи научници, због својих дубоко укоревених материјалистичких предрасуда, уопште не примећују.

Мистици су ми помогли да превазиђем свој агностицизам и материјализам, али нису играли скоро никакву улогу у мом превазилажењу негативног става према организованој религији. Узимао сам здраво за готово да се аутентична духовност може пронаћи и да може цветати само изван граница утврђених религија. Сматрао сам да је само по себи очигледно да организована религија искривљена и да није у складу са духовном стварношћу. У повести религије сам налазио бројне примере који су подржавали такво уверење.

### **Увиђање заблуда**

Попут бројних других академски образованих западњака, представнике институционализованих религија сам повезивао, ако не са ускогрудношћу, нетолеранцијом и корупцијом, а оно барем са небитношћу. Пре недавних сусрета с неколико изванредних хришћанских монаха и пустињака, нисам никад срео „црнорисца“ који би ме духовно или интелектуално надахнуо. С моје тачке гледишта, клерикална хијерархија је, уз ретке изузетке, изгледала досадно и као интелектуално неадекватна. Сматрао сам да данас организована религија има врло мало тога да

понуди немирном, а опет озбиљном и интелигентном трагаоцу за унутарњим спознајама. У то време сам се у потпуности слагао с једним од водећих проучавалаца Библије који се жалио да „Хришћанство Запада је анемично и вене“<sup>5</sup>.

Једном кад сам ум ослободио окова агностицизма и научног материјализма, претпостављао сам да, ако се особа мисли озбиљно позабавити духовном, контемплативном праксом ради личног преображаја и стицања унутрашњег искуства, мора почети с медитацијама попут оних које практикују лаички мистици, које сам проучавао, или индијски јогини, а по могућности под вођством неког мајстора. Или, мало романтичније, морали бисмо отпутовати на екзотични Исток и сести под ноге самоостварених гуруа који сипају своје бисере мудрости с врхова Хималаја.

### Позив на Атос

До промене мишљења у погледу организоване религије је дошло након што сам позван да кренем на ходочашће. Мој пријатељ Антонис, кипарски бизнисмен заинтересован за хришћанску духовност, позвао ме је у пролеће 1991. да му се придружим на путу за Атос, Свету гору, 60 км дугачак и 12 км широк неприступачни полуоток на северу Грчке, да сретнемо „живе свеце који зраче Христовом љубављу.“ Њихове молитве, тврдио је, чине чуда, а ауре су им попут блиставих сунаца. Заинтригиран, прихватио сам позив, и живот и рад су ми се још једном прекренули кад сам приликом прве посете упознао оца Максимоса. У наредним годинама ће ми овај необични и харизматични светогорски монах постати ментор, учитељ и један од главних извора обавештења о хришћанској духовности, онако како је очувана на „Гори тишине.“

Након агностицизма, трансценденталне медитације, и након филозофског пробоја услед дуготрајне повезаности с лаичким мистцима и исцелитељима с Кипра, био сам спреман за упустити се у авантуру са искуственом традицијом организованог Хришћанства које је преживело у неколико древних манастира, и остало непознато Западу и главнини Хришћанства. Ту на гори Атоској, очуваној као уточиште за пусти-

---

<sup>5</sup> Robert W. Funk, *Honest to Jesus* (Поштено према Исусу) (San Francisco: Harper San Francisco, 1996), стр. 305.. Прим.аут.

њаке и монахе још од IX века, дошао сам у додир с другачијим Хришћанством<sup>6</sup>. Како ми је Антонис и обећао, и уз менторство и помоћ оца Максимоса, сусрео сам се с пустињацима које су сматрали свецима, а који су живели у забаченим деловима полуотока, неприступачним и непознатим обичним посетиоцима. Мени су заиста личили на неке хришћанске јогине, од оне врсте какву Западњаци траже у ашраима Индије. Тад сам увидео да духовност с којом сам се сусрео на Атосу, са својом повешћу од преко тисућу година, има све ознаке – па можда и понешто више – онога за чим трагамо у ведама и упанишадама<sup>7</sup> Индије. „Гора Атоска“, размишљао сам наглас пред Антонисом док смо отпловљавали након прве посете, „је као хришћански еквивалент Тибета.“

Почев од књиге Јашући с лавом, почео сам ширити фокус истраживања од величанственог света Учитеља и Костаса, до мистичних, утврђених традиција Хришћанства. На моје чуђење, открио сам да су духовне праксе и психотехнике које тражимо у Индији и Тибету такође присутне у самом срцу хришћанске традиције, очуване у манастирима начичканим по падинама планина и у ћелијама пустињака на Атоској гори од раних векова нове ере. А опет, цркве свих вероисповести, као и проучаваоци Библије са Запада, остају слепи пред мистичном мудрошћу која цвета у неким од ових монашких заједница.

По повратку у Мејн, кад сам пријатељима и колегама споменуо да у свој рад планирам укључити живот и дела хришћанских монаха и пустињака, схватио сам да морам објашњавати своје поступке. Монаси и пустињаци имају сумњиву репутацију у западњачкој култури, како међу академицима, тако и у широј јавности. У нашем постфројдовском добу окренутом ужицима, пустињачки начин живота је одбојан модерном уму. Такав стил живљења се често изједначава с телесним мукама, сексуалним потискивањем, садомазохизмом чак, а да не спомињем мизогинију [мржња према женама] и не-свету инквизицију. То је веома тешко културно бреме. Зачудо, такве предрасуде не постоје према монасима који на америчке обале пристижу са Истока. На недавној конференцији у Монреалу, на којој сам говорио о својим искуствима на

---

<sup>6</sup> Robin Amis, *A Different Christianity: Early Christian Esotericism and Modern Thought* (Другачије Хришћанство: рана хришћанска езотерија и модерна мисао) (Albany: State University of New York Press, 1995). Прим. аут.

<sup>7</sup> Хиндуистички филозофско-религијски списи. Прим. прев.

Атосу, афроамеричка списатељица Луиза Теиш ме је упитала да ли су монаси ишта „прочистили“ у вези са својим повесним наслеђем убијања милиона жена означених као вештице. Др. Џон Роснер, англикански бискуп и професор упоредне религије који је био домаћин догађаја, предахитрио ме је у одговору, изјавивши пред аудиторијумом да у Источном Хришћанству није било инквизиције. Др Теиш је била зачуђена, али било јој је драго да то чује. „Кривити монахе са Атоса за инквизицију“, додао сам, „би било једнако апсурдно као кривити Далај Ламу и друге будистичке и хиндуистичке монахе за ту грозоморну епизоду западне повести.“

### Почетни кораци у истраживању

При почетним корацима мог истраживања мистичне духовности Атоске Горе, две особе су ми пружиле кључну помоћ да разјасним недоумице у уму и изоштрим фокус: Емилија [супруга] и мој пријатељ и колега, уметник Мајк Луис. Попут Емилије и мене, Мајк се дубоко интересовао за духовност, али је био веома сумњичав према организованој религији, нарочито оној претерано ревносној врсти. Надаље, како није практиковао ниједну формалну религију, био ми је од велике помоћи да ме учини осетљивим на оне елементе мистичне духовности Источног Православља који би били од значаја не само за Хришћане, већ за било кога ко се интересује за дубље димензије људског постојања. Слично томе, Емилија, са својим еко-феминистичким сензитивитетом, неуморно ме је подсећала на важност инклузивности док сам зарањао у духовне пејзаже хришћанских монаха и пустињака.

Светогорска традиција с којом сам дошао у додир, упркос свом архаичном културном контексту, је попунила неке празнине у мојој потрази. Није то било само преплављујуће осећање *agapea*, несебичне, алтруистичне љубави која прожима читав космос Свете Горе, а које је тако разоружавало ходочаснике, већ и моћ уметничког израза свега тога која посетиоца дотиче на дубокој разини, право у срце. Појање духовне поезије на византијском грчком током дуготрајних богослужења ме уздизало у емоционалне висине које су довеле до тога да увидим моћ уметности и музике у људској авантури потраге за Богом. Појање је било облик молитвене медитације која ме је катапултирала у дубоки мир и спокој какве нисам осетио ни са једним другим обликом медитације.

Међутим, Атоска гора није представљала само емоционалну и духовну висину. Она је била и интелектуални изазов. Разговори са Емилијом и Мајком, и њихови увиди и спознаје, помогли су ми да себи разјасним тај аспект мог рада и постављам питања која ће ме окупирати у наредним месецима и годинама. Које су то основне карактеристике светогорске духовности, онако како је очувана и обликована током векова у тим древним манастирима и пустињским ћелијама? Зашто су западњачки учењаци мање-више игнорисали ову искуствену форму мистичног Хришћанства, док су бројни Западњаци усмеравали пажњу на Хиндуизам и Будизам? Шта то Гора Атоска има за понудити западном свету данашњице, а што се не може наћи у конвенционалним црквама?

Намеравао сам се у одређеном тренутку вратити на удаљени Атос да бих, уз помоћ оца Максимоса, пронашао одговоре на ова питања. У међувремену сам читао, разговарао о томе са Емилијом, и настављао перипатетичке<sup>8</sup> разговоре с Мајком. Управо током тих шетњи по стазама универзитета сам почео јасно увиђати шта све Гора Атоска, аутономна република од око 2000 монаха и пустињака, може понудити савременој цивилизацији.

### **Шта Света Гора може понудити. Три начина спознаје.**

Једног дана док смо шетали, а сунце се спуштало иза дрвореда, објаснио сам Мајку неке од својих теоретских идеја и спекулација о томе шта сматрам да би Атос могао значити за модерни свет. Покојни социолог с Харварда, Питирим Сорокин<sup>9</sup>, као и савремени трансперсонални

---

<sup>8</sup> Разговори (углавном филозофске природе) током шетње. Израз се често повезује са грчким филозофом Аристотелом (до те мере да се понекад „перипатетички“ и „аристотеловски“ сматрају синонимима), који је, према легенди, обичавао држати предавања шетајући са ученицима. Сама Аристотелова школа је била позната као „Перипатос“ – колонада или наткривена стаза, из старогрчке речи „перипатетикос“ – „ходајући“, „онај који хода наоколо“, „(оно шта служи) за ходање наоколо.“ Прим. прев.

<sup>9</sup> Питирим Сорокин (1889.–1968.) – амерички социолог и политички активиста, рођен у Русији, познат по бављењу теоријом друштвеног циклуса, која, за разлику од теорије друштвеног еволуционизма, тврди да се догађаји и стадији развоја друштва понављају у циклусима. Прим. прев.

новине. Велики наслов масним словима је гласио: „Подмуклим средствима свештеник гура младе људе у монаштво.“

### **Ауторови аргументи у прилог монаштву**

Томас је био начитан човек, интелектуалац. Покушавао сам му изнети и друге аргументе, потежући питање значаја манастира у друштву. Истицао сам повесне улоге које су манастири играли и на Истоку и на Западу у очувању знања о прошлости<sup>1</sup>. Говорио сам да су деловали као институције које су се специјализовале за култивисање религијских искустава, што лежи у сржи свих великих религија. Објашњавао сам Томасу да су монаси ти који су ширили Хришћанство на Истоку и Западу. Монаси су Хришћанство донели у Енглеску и Ирску, а током мрачног Средњег века су монаси били ти који су имали улогу интелектуалаца, вредно преписујући и чувајући текстове класичних цивилизација. Надаље, подсећао сам га на уметничке творевине монашких редова, како Истока тако и Запада, почев од величанствених напева и литургија, па до сликања икона. На Истоку, објашњавао сам Томасу, који је мој монолог слушао са све већим нестрпљењем, два монаха из Солуна<sup>2</sup> су раширила Хришћанство међу Словенима на северу. Они су им поставили темеље цивилизације која, између осталог, укључује и ћириличну азбуку, дајући тим људима писани језик који је касније омогућио стварање дела Толстоја и Достојевског. Такође сам га подсетио на кључну улогу коју је Св. Козма Етолски<sup>3</sup>, монах са Свете Горе, имао у очувању грчког ког језика и културе. Током најмрачнијег периода Османске владавине у Грчкој, Св. Козма је напустио мир Горе Атоске и ризиковао живот путујући од села до села да би оснивао, не цркве, већ тајне школе за подучавање и очување грчког језика. Чак сам наивно покушао убацили коју алузију на моју тезу да се светогорски манастири, попут манастира Панагиа оца Максимоса, баве неговањем „ока контемплације“, корек-

---

<sup>1</sup> Thomas Cahill, *How the Irish Saved Civilization: The Untold Story of Ireland's Heroic Role from the Fall of Rome to the Rise of Medieval Europe* (Т. Кејхил, *Како су Ирци спасили цивилизацију: неиспричана прича о херојској улози Ирске од пада Рима до успона средњовековне Европе*) (NY: Doubleday, 1995). Прим.ауг.

<sup>2</sup> Мисли се на Ћирила и Методија. Прим.прев.

<sup>3</sup> Свети Козма Етолски (1714 - 1779), грчки православни светитељ, духовник и пророк. Прим.прев.



тивног противотрова доминацији научног материјализма. Међутим, Томас није био расположен да слуша такво теоретисање. „Манастири“, презриво је одмахнуо, „су анахроне институције које не играју никакву улогу у модерном свету.“

### **О регрутовању нових монаха**

Из неког мени несхватљивог разлога, Томас је био веома љут на оца Максимоса и енергично је то и показивао. „Он се фокусира на рањиве младе људе и очарава их идејом монаштва“, понављао је. По њему, једини циљ због којег је отац Максимос дошао на Кипар је да регрутује монахе и монахиње да би се попунили напуштени манастири. Бунио се против монаштва уобичајеном критиком да оно подразумева напуштање света из себичних разлога, да би се обезбедило властито спасење, уместо да се помаже ближњем свом. „Исус није био монах“, рекао је гласом пуним емоција. „Живео је у свету и помагао људима. Није се затворио у манастир.“

Загонетка је решена кад је Ники, осетивши моју неверицу пред реакцијом њеног супруга, објаснила разлог његове фрустрације. Томас, достојанствен човек и страствени друштвени активиста, жестоко се узбудио јер је кћи његовог пријатеља, упркос родитељским протестима, одлучила постати монахиња. Сви су кривили оца Максимоса за ту њену одлуку. „То је била страшна трагедија за ту породицу“, ламентовао је Томас, одмахујући главом с неодобравањем. „Па је ли то било поштено, питам ја тебе?“

„То је била њена одлука“, одговорила је Ники смирено, али чврстим тоном. „Рођаци морају поштовати њену одлуку и оставити оца Максимоса на миру.“

Остали смо тако ћутећи неколико тренутака, док је Томас размишљао о супругиним речима. „Можда би се“, предложио сам Томасу, „требао срести лицем у лице са оцем Максимосом да поразговарате о овом случају и да му изразиш своју забринутост у вези с монашtvом. Сигуран сам да ћеш тамо бити добродошао.“ Имајући у виду Томасово негативно расположење према оцу Максимосу, нисам гајио неку наду да ће размотрити мој предлог. Међутим, очи су му засијале и радо је прихватио ту идеју. Обећао сам да ћу то споменути игуману и покушати договорити састанак.

### **Бог се спознаје срцем**

Отац Максимос ме је подсетио да је, у складу с традицијом светих Стараца, срце егзистенцијални темељ особе. Поред тога што служи као неопходни физички орган, који тело одржава у животу, тврдио је, срце је и средиште наших астрално-мислених моћи, центар нашег бића, наше личности. Стога, Бог се кроз срце открива човечанству. То су свети Старци подучавали вековима, то да се Бог људима обраћа само кроз срце, орган кроз који можемо доживети визију Бога. Према томе, они који желе видети Бога не могу то учинити ни на који други начин, као зпр. читајући Платона и Аристотела, или бавећи се науком. Ма колико величанствена била њихова филозофија, то није пут до Бога. Само чистота срца нас може повести до контемплације и визије Бога. То је значење, тврдио је отац Максимос, Христовог Блаженства „Блажени који су чиста срца, јер они ће видети Бога.“

„Разумеш ли шта то значи? Они који желе истраживати постоји ли Бог морају применити адекватну методологију, а то је прочишћавање срца од самољубивих страсти и од нечистоћа. Ако људи успеју прочистити срца, а и даље не виде Бога, онда оправдано могу закључити да је Бог лаж, да не постоји, да је само величанствена илузија. Ти људи искрено могу одбацити Бога, рекавши 'Следио сам методе које су нам свеци дали, али нисам пронашао Бога. Према томе, Бог не постоји'.“

„Не мислиш да бисмо били у крајњој заблуди“, наставио је отац Максимос, „кад бисмо веровали у Бога за ког нема доказа да постоји, Бога који би био у потпуности ван нашег домаћаја, који би ћутао и никад не би комуницирао с нама на неки стваран и опипљив начин?“

### **„Религиозни идеолози.“ Филозофска потрага за Богом.**

„Али, то значи“, закључио сам, „да већина верника уствари слепо верује, или да су, како си их назвао, 'религиозни идеолози'; тј. верују у идеје о Богу које су неки људи осмислили, а које можда немају везе с Богом. Није ни чудо да постоји толико много проблема у вези с религијом, толико много религиозних фанатика.“

„Замисли колико би то било блесаво“, објашњавао је отац Максимос, „и колико блесави би свеци и пустињаци испали, кад би са духовним борбама настављали само из вере у неког замишљеног Бога, или неког потпуно неприступачног и далеког Бога? То би било неозбиљно. Штавише, могли бисмо то назвати патолошким.“

„Сигуран сам да би већина модерних секуларних психотерапеута и психијатара посматрали монашки и пустињачки начин живота као само још један облик психопатологије“, истакао сам. Затим сам, озбиљнијим тоном, упитао: „Требамо ли претпоставити да је филозофска потрага за Богом, једна од главних преокупација западњачког ума, од Платона до Имануела Канта и великих филозофа XIX и XX века, уствари потпуно промашена?“

„Да. Потпуно.“

### **Од идеје Бога ка доживљају Бога**

Неко време смо се возили у тишини. Отац Максимос је гледао кроз прозор, док се у мени расла напетост услед вожње по уском земљаном путу. Пребацио сам у прву брзину и, док је мотор стењао, почели смо се полако пењати по стрмој кривини која ће нас извести на још један пут. Планине Троодос су испресецане таквим земљаним путевима, које је просекла шумска служба. Нека молитва светог човека, помислио сам помало нервозно, би сад добродошла. Ипак, то што је отац Максимос седео поред мене ми је уливало сигурност. Небеса нас посматрају.

„Према томе“, наставио је отац Максимос кад сам пребацио у другу брзину, „кад током литургије изговарамо ’Верујем у Бога једнога...’, уствари се покушавамо из интелектуалне вере у Бога пребацити у стварну визију Бога. Вера постаје сама Љубав. ’Верујем’ у суштини значи ’Живим у јединству љубави с Богом’. То је пут светаца. Само тада можемо рећи да смо прави Хришћани. Такву веру свеци имају услед директног искуства. Сходно томе, не боје се смрти, рата, болести... било чега на овом свету. Они су за собом оставили границе овоземаљске амбиције за новцем, славом, моћи, безбедношћу, и слично. Такве особе превазилазе идеју Бога и улазе у доживљај Бога.“

„Али, колико уопште људи може заиста спознати Бога на тај начин?“ пожалио сам се.

„Па, док год не спознамо Бога искуствено, требали бисмо макар увидети да смо само идеолошки верници“, одговорио је отац Максимос суво. „Идеални и крајњи облик праве вере значи да имате директан доживљај Бога као живуће стварности.“

Споменуо сам да би доживљавање Бога могло обухватати „једноставно“ виђење Бога у лепоти и комплексности природе. Отац Максимос се сложио, али је истакао да је доживљавање Бога нешто много дубље од тога, и не може се описати речима и песничким изразима.

## 5.

# Болести срца

Наредног јутра, након богослужења, подсетио сам оца Максимоса да нисмо завршили разговор о болестима срца. Отац Максимос ме уверавао да није заборавио, и позвао ме је да седнем с њим на клупу испред његове ћелије, и да поразговарамо. Док смо уживали у топлим зрацима сунца, он је на свој уобичајени, неформални начин одговарао на моја питања, а остали монаси су обављали своје задатке. Неки су радили у кухињи, други у повртњаку, неки су чистили цркву, а други радили на рачунарима у уреду рачуноводства.

### Прва болест – незнање

„Најосновнија болест о којој свети Старци говоре“, почео је отац Максимос, „је незнање. Међутим, у њиховом језику незнање не значи недостатак праве информације или праве врсте интелектуалног знања. Оно на шта мисле је незнање срца о Богу. Тај недостатак директног искуства Бога, доводи до тога да људска бића нису у стању спознати шта значи живети одвојено од Бога. Сходно томе, нису ни свесна колико је огромно то лишавање и та недаћа“<sup>24</sup>.

„Оно шта не знаш, не може ти недостајати“, додао сам. „Претпостављам да је то слично људима који су задовољни животом у загађеним градовима. Сасвим су сретни, будући да никад нису осетили чисти, свеж ваздух планине и шуме.“

„То је добро поређење. Што се мене лично тиче, кад год одем у Никозију, имам проблема с водом. Једноставно је не могу пити. Не може се поредити с планинском водом овде. Међутим, за људе који живе у

---

<sup>24</sup> Незнање се на енглеском каже „ignorance“ и у речницима се преводи као „незнање.“ Но, у контексту горњег текста мени се чини да та реч може имати и димензију коју има у нашем језику – игнорисање, тј. занемаривање, испуштање из вида. Наравно, разговор је вођен на грчком, па не знамо какву то димензију може имати из перспективе грчког језика. Прим. ур. ММ.

## 15.

# Трослојни пут

### **Повратак у САД, сређивање утисака и ширење спознаје**

Кипар сам напустио крајем августа, кратко након Велике госпојине, једног од значајнијих празника у манастиру Панагиа. Намеравао сам вратити се наредног Божића, као и искористити наредно лето за додатне сусрете са оцем Максимосом. Било ми је јасно да ми је потребно још разговора да бих продубио своје разумевање светогорске духовности.

„Добродошли у Мејн, живот какав треба да буде“, читао сам након изласка из авиона на аеродрому у Бенгору и прошао испод великог плаката с тим провокативним слоганом. Био сам уморан али усхићен. Колико год да сам ценио духовне авантуре са оцем Максимосом и монасима манастира Панагиа, било је добро вратити се кући код Емилије и наше двоје одрасле деце. Брзо сам превазишао неизбежни културни шок, прилагодио се новом окружењу и радикално другачијем календару по ком сам сада организовао друштвени живот. Више се нисам морао будити у 3:30 да бих присуствовао четворочасовној служби до јутра. Нити сам морао остајати сам у ћелији након 19:30 ради читања, молитвене медитације и контемплације. Уместо тога, вратиле су ми се познате старе рутине, укључујући и дуге шетње по шуми, док ми је Емилија причала како напредује пројекат „еколошких села мира“ и помагала ми средити утиске и искуства која сам донео с Кипра. Вратио сам се и шетњама с Мајком Луисом, чије примедбе сам веома ценио, посебно што Мајк није био ни хришћанин ни Грк. Ове размене мишљења су играле значајну улогу, омогућавајући ми да организујем мисли о мистичној традицији којој сам био изложен и да смислим шта и како да опишем. Таква једна шетња са Емилијом ми је помогла да јасније сагледам оно што су монаси и пустињаци Горе Атоске узимали здраво за готово – да у хришћанству постоје три јасно дефинисана стадија у потрази за Богом. Толико су очигледни да их западни учењаци једноставно превиде. Тада сам схватио све оно чему ме отац Максимос подучавао и све се сложило у једну кохерентну целину.

Путовање душе према Богу, објашњавао сам Емилији тог дана, мора проћи кроз три јасно раздвојена стања. Прво имамо стање **Катарзе**, или прочишћења душе од самољубивих страсти. Затим следи стадиј **Просветљења (Фотизе)**, просветљења душе, а што је дар Светог Духа након прочишћења. На крају долази стадиј **Теозе**, сједињења с Богом као коначним одредиштем и домом људске душе. Други и трећи стадиј се не могу достићи ако душа прво не прође стадиј катарзе, прочишћења од самољубивих страсти.

## **КОНФЕРЕНЦ.: МОДЕРНА НАУКА И ДРЕВНА УЧЕЊА**

Поред тога што сам поделио ове идеје са Емилијом и Мајком, имао сам прилику и представити их на конференцији идућег маја у Монреалу. Тема те годишње конференције је била интеракција између традиционалних учења и модерне науке. Припрема за презентацију на конференцији ми је помогла да сажмем значај овог *Трослојног пута*, како сам га ја разумео кроз своја истраживања светогорске духовности и учење код оца Максимоса.

У складу с традиционалним учењем Стараца, говорио сам на конференцији, катарза је од кључног значаја за превазилажење две основне препреке које нас одсецају од спознаје и визије Бога. Најзначајнија препрека је, пре свега, укупност наших овоземаљских жеља и страсти, које су су производ заробљености и заточености наших срца и умова у грубом и пролазном материјалном свету, с његових безброј искушења и заводљивости.

Друга темељна препрека за спознавање Бога је то што се искључиво ослањамо на своја чула и рационални интелект да бисмо разумели стварност, коју изједначавамо с грубом материјом. Већина западних филозофија и теологија су постали жртва ове рационалистичке и чулне грешке.

Кад се фокусирамо првенствено на материјални свет, губимо везу с Небом. Губимо везу с Богом, коју су Адам и Ева имали пре пада, или коју је Изгубљени син имао пре него што је напустио небеску палату. Тај расцеп лежи у сржи наших егзистенцијалних мука и узрок је свим потоњим психичким мукама и патњама.

Како људи могу залечити тај раскол и како се може постићи катарза? Светогорски одговор гласи: путем аскезе, духовних вежби. Људи

# ИЗДАВАЧКИ ДОДАТАК

## „Света Гора“ у светлу холизма

### Уводна напомена

Иако је одвојен од књиге, као додатак, овај текст не може бити потпун ако се чита самостално и треба га читати тек након што се прочита књига. Његова сврха је покушај помоћи читаоцу да неке теме и аспекте књиге разуме боље, из једног другачијег угла, те да направи мост између ове књиге и других књига истог аутора које смо до сада објавили, као и неких других књига.

Неке теме су превише сложене да би се могле обрадити на премалом простору, те сваки читалац не треба очекивати да ће му све бити јасно. Сврха оваквог приступа је да читаоце заинтересујем за даља сопствена истраживања.

### Друштвени утицај књиге „Света Гора“

Могло би се испоставити да је „Света Гора“ књига од великог значаја и да би могла имати дубоки утицај на нашу свест и културу у много праваца: 1. Као сведочанство из прве руке о „стању духа на Светој Гори“ која је у нашој свести света и узвишена али о којој премало знамо. 2. Обавештава нас о ширем повесним околностима настанка и развоја свеколиког хришћанског и посебно светогорског монаштва. 3. Као ризница духовних мудрости за које је очигледно да су увек биле ту али су преслабо укорене у нашу свест и у културни простор.

Читаоцу би могло бити од користи уверавање да се ради о потпуно документарној књизи у којој је све стварно, изузев што су имена измењена. На многим Интернет страницама се може видети да је прича изнесена у књизи Света Гора у потпуности аутентична. Навешћу само неке повезнице (линкове) (празнине и цртице на крају реда треба прескочити). Аутентичност манастира Панагиа потврђује повезница (линк): <https://greekcitytimes.com/2018/08/07/historic-panagia-machairas-monastery-in-cyprus/>. О стварности аутора говори линк: [https://en.wikipedia.org/wiki/Куријас\\_С\\_Маркидес](https://en.wikipedia.org/wiki/Куријас_С_Маркидес) На тој страници је постављен линк на једну другу страницу: [https://orthodoxwiki.org/Athanasios\\_](https://orthodoxwiki.org/Athanasios_)

of\_Limassol из чијег текста се може закључити да је главна личност књиге „Света Гора“, отац Максимос, стварна личност и живи човек који је данас митрополит Лимасола – Атханасиос, јер се сви подаци из те биографије у потпуности поклапају са онима које је Маркидес дао за лик Оца Максимоса. То се потврђује и у тексту на страници: [www.theamericanconservative.com/dreher/st-paisios-orthodoxu-shamanistic-christianity/](http://www.theamericanconservative.com/dreher/st-paisios-orthodoxu-shamanistic-christianity/) где се каже да је књига Света Гора увод у православну духовност за лаике, „речима Оца Максимоса.“ Аутор је Род Дрехер, познати и цењени новинар, уредник и сарадник многих америчких и британских часописа и ТВ и радио емисија, а објавио је и четири књиге. То указује да је проф. К. Маркидес покренуо велику заинтересованост и извршио снажан утицај на јавност Запада на тему православне духовности. Ако се томе дода да он о томе говори на многим научним скуповима, онда то треба и мора бити знак да га и ми морамо прихватити са максималном озбиљношћу.

Пажљивом посматрачу не може промаћи да се у задње време у Цркви или око Цркве ствара једна нова динамика која би се, можда, могла повезати и са овом књигом и њеним аутором проф. Маркидесом.

### **Архиепископ Јован о енергијама и о Палами**

Портал Србин.инфо на <https://srbin.info/pocetna/aktuelno/o-obozenju-bozanske-energije-u-kontekstu-liturgijskog-bogoslovlja/> доноси краћи текст и видео запис о занимљивом предавању на Православном богословском факултету Универзитета у Београду.

У предавању које је насловљено „О обожењу – божанске енергије у контексту литургијског богословља“ „Архиепископ охридски и Митрополит скопски Јован је говорио о једној теми која стоји у темељу разилажења Западне и Православне Цркве скоро идентично са текстом у књизи Света Гора, стр. 288 - 292, поднаслов „Сукоб између схоластичара и светогорске школе.“

Чињеница да су скупу присуствовали епископи западноамерички (Максим) и немачки (Григорије) указује на могућност да идеја за такво предавање долази са Запада на који је Маркидес својим књигама извршио значајан утицај. С друге стране, тема разилажења учења схоластичара (супстанцијалиста) и исхијаста (тиховатеља), је један од кључних проблема у екуменским расправама између Западне и Источне цркве, а све у сврху приближавања.

Пре него што и сам покушам осветлити ту тему проблема сукоба, желим нагласити неколико тврдњи из говора Арх. Јована које су веома



значајне и које одударају од садашње праксе у нашој цркви. Корисно је пре тога навести речи Арх. Максима о животном ставу Арх. Јована: „Истину треба бранити бираним и правим речима, истиновањем о љубави, отвореношћу за дијалог и ширином за праштање. У случају радикалних напада истина се брани спремношћу за сведочење или мучеништвом.“ Ево неких ставова из говора Арх. Јована:

1. Много тога у Хришћанству је преузето из Источних религија.
2. Хришћанин је као пчела, са сваког цвета узима оно што је најбоље. (У „Светој Гори“ се то наводи као речи Св. Василија Великог, стр. 299), чиме се, као пеонтом завршава, књига.
3. Божански принцип није ексклузивност (или-или) него инклузивност (и-и).
4. Они који студирају (проучавају) требају сами истраживати. То подразумева повезивање. [Подсетимо се речи Оца Максимоса „Бог воли, видиш, да га ми људи истражујемо“, стр. 65.]
5. Бог се може пројављивати, па према томе и спознавати или преко енергија (деловања) које могу бити тварне или нетварне, или преко суштине. [У књизи, стр. 268.]
6. Бог преко својих енергија делује кроз ситуације. Али, да би човек могао примити Божју благодат неопходна је чистота. [У књизи, стр. 241.]
7. Црквеним саборима је председавао римски император.

Очигледно је да и Маркидес у Светој Гори и Арх. Јован стоје на позицији отварања православља према ширем спектру знања и спознаја које је свеколико човечанство сакупило. А чињенице да су се Арх. Јован и отац Максимос (Арх. Атханасиос) школовали на истом факултету у Солуну, да су сличних година и да су обојица данас митрополити (Скопља и Лимасола) наговештава могућност да се и лично познају.

## **О енергијама психе из угла савремене науке**

Текст који следи је мој покушај доприноса разумевању проблема црквеног размимоилажења из угла моје струке (физика и информатика) и дугогодишњег бављења целовитим приступом здрављу.

Испоставило се да је савремена физика, откад је превазишла средњевековне моделе, везане искључиво за видљиви свет, и ушла у област енергија и других невидљивих појава, скоро у потпуности разрешила скоро све проблеме везане за неживи свет и материју (масу и енергију) и већ је ушла у друге науке и у доброј мери објашњава и решава њихове

пример је Немачка у којој је поред хумане веома разивјена и ветеринарска хомеопатија. Животињама које пре клања не могу проћи ветеринарски тест се дају хомеопастки лекови, јер фармацеутски се не смеју наћи у месу. Је ли то, онда, плацебо? Чини се да на Западу на суптилан начин и до неке мере хомеопатију штити и Ватикан. Види <https://www.bitno.net/vjera/pitajte-svecenika/smiju-li-se-krscani-li-jeciti-homeopatijom/>, мада се на Интернету може наћи и обиље чланака који о хомеопатији говоре негативно. За нас може бити од великог значаја да је у царској Русији хомеопатију снажно подржавала Руска Православна Црква.

### **Хомеопатија и Црква**

На Интернет страници <https://www.bastabalkana.com/2012/10/homeopatija-homeopatska-medicina-i-pravoslavlje-pravoslavna-crkva-o-homeopatskom-leku-i-lesenju/> налазимо много података како су истакнути припадници Руске Православне Цркве подржавали хомеопатију и чак се њоме бавили: свети Игнације Бојанчанинов, свети Јован Кронштатски (рус. Иоанн Кронштадтский; 1829. - 1908.), митрополит Чичагов који је написао и 1891. објавио двотомно дело – „Медицинске беседе“ – о повести хомеопатије. Повест узајамних односа хомеопатије и цркве у Русији детаљно је описана у докторској дисертацији др. А Котка (<http://homeoint.org/books4/kotok/index.htm>). Епископ Киријан је око 1880. био председник једног локалног хомеопатског удружења.

### **Светла наде**

Има наговештаја да би се и код нас ускоро могло десити нешто слично. Горе поменути скуп и предавање на ПБФ то већ наговештава. Од великог значаја, у том правцу, може бити чињеница да се данас хомеопатија практикује у најмање једном манастиру СПЦ.

У неколико наврата сам у Издавачким додацима за друге књиге већ писао како се хомеопатија практикује у једном манастиру СПЦ, али пошто нисам имао благослов нисам написао који је то манастир. А онда сам наишао на јавни видеозапис о томе, у коме се не помиње изравно хомеопатија, али је из садржаја очигледно да се ради о хомеопатији. Један је монах излечен од леукемије и при томе је „потенцирао лек“ ударањем. Ево повезнице на тај видео: <https://www.youtube.com/watch?v=Zx1E6psB8Xc>. У манастир Илиње код Шапца је хомеопатију донела проф. др Владислава Глигоријевић, Српкиња која живи у Немачкој, а у манастиру хомеопатију практикује игуман Исаиа. То је предиван

## Појмовник духовно-црквени

У жељи да читаоцима додатно олакшамо разумевање књиге и приближавање језику цркве, што је аутор учинио у Појмовнику, ми смо направили и овај додатак том Појмовнику. Сортирање.

Агапе (старогрчки ἀγάπη, агапѐ) – грчко-хришћански израз који се односи на љубав, „највиши облик љубави милосрђе, доброта“ и „љубав Бога према човеку и човека према Богу.“ Не треба мешати са речима филиа и ерос.. У Хришћанству се сматра да је агапе љубав која потиче од Бога или Христа према људском роду. Рани хришћани су тако звали и обичај познат као „вечера љубави“, са доста хране и пића.

*Антидoron* (грч. анти- предметак са значењем: против, према или уместо; грч. „дорон“ = „дар“) уместо дара. Комад посвећене погаче који се ритуално нуди након црквене службе. У нас се за то најчешће користи реч „нафора“ или „просфора.“

Апокрифно (грч: ἀπόκρυφα – скривен) – текстови који нису у складу са црквеним правилима (каноном) и које црква не признаје као праве. → канон.

Архи- (грчк. архо – предњачим, почињем) – предметак који у сложеницама значи: главни, прави, над, пра...

Архиђакон – монашки чин који се даје ђакону кад се одликује; први служитељ једне цркве; заступник владике (епскопа).

Архиепископ – први владика, првосвештеник, митрополит,.

Архијереј – владика. Код Јевреја – врховни свештеник.

Архимандрит – у православној цркви највиши монашко-свештенички чин до владике.

Бдење (грч. агрупниа – неспавање. мед. будност, несаница) – молитвено бдење, често целоноћно.

Блаженства – осам „поука“ које је Исус изрекао на Гори од којих свака почиње са „Блажени“ (Матеј 5: 1-12; Лука: 6: 17-22).

Црноризац – монах, онај који је оденут у црну ризу (одежду).

Ђакон (грч. диаконос –слуга) – најнижи, почетнички свештенички чин у православној цркви; не може сам обављати богослужење него само помагати свештенику; помоћни свештеник.

Епарх (грч. епархос) – поглавар, заповедник, управник, покрајине у виантијском царству.